

วิวัฒน์ ประสานสุข (2541 : 10) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง เอกสารที่เป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติเพื่อจะได้ความรู้ความสามารถเพื่อได้ทักษะสูงยิ่งขึ้น

พรชัย ผาคโรสง (2545 : 31) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ทำให้ประกอบการเรียนสอนโดยนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเองช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาในการเรียนรู้ ทักษะเพิ่มเติม นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 641) ได้ให้ความหมายว่า แบบฝึกหัดหรือชุดการสอนที่เป็นแบบฝึกที่ใช้เป็นตัวอย่าง ปัญหาหรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นให้นักเรียนฝึกตอบ

จิตรา สมพล (2547 : 10) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ เป็นสื่อการเรียนการสอน สำหรับให้นักเรียนฝึกปฏิบัติด้วยความสนใจ สนุกสนาน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้น

สุชานาถ อินทร์พรหม (2549 : 54) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง แบบฝึกหัดหรือแบบฝึกเสริมทักษะที่ครูผู้สอนจัดทำหรือจัดทำขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนทำให้เกิดทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนชำนาญ รวมทั้งใช้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้

ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ (2550 : 18) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะ คือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ ที่ให้ผู้เรียนได้รู้อย่างเหมาะสมมีความหลากหลายและปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ สามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอดหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเองได้

สรุปว่าแบบฝึกทักษะ หมายถึง เอกสารหรือแบบฝึกทักษะที่ใช้เป็นสื่อประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะความรู้เพิ่มขึ้น จนเกิดความชำนาญเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้

ความสำคัญของแบบฝึกทักษะ

วรรณฯ แซ่ตั้ง (2541 : 14) กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกว่า แบบฝึกที่ครูนำมาเป็นเครื่องมือในการสอนจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเขียนตัวสะกดคำได้ถูกต้อง แม่นยำ และสื่อความหมายได้ชัดเจน

นิภา แก้วประทีป (2546 : 16) กล่าวว่า แบบฝึกมีความจำเป็นและความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งครูจะต้องให้นักเรียนได้มีการฝึกหลังจากที่ได้เรียนเนื้อหาในแบบเรียนไปแล้วเพื่อให้มีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้แบบฝึกที่ครูใช้ควรเป็นแบบฝึกที่ครูสร้างขึ้นเองเพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนย่อมจะรับรู้ปัญหาในการเรียนของนักเรียน ซึ่งเราถือว่าแบบฝึกเป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่ครูผลิตขึ้นมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

สุพัตรา หล้าปาวงศ์ (2547 : 29) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีผลทำให้นักเรียนมีการพัฒนาการด้านทักษะทางภาษาที่ฝึกแต่ละเรื่องดีขึ้น อันเป็นข้อยืนยันที่สามารถสรุปได้ว่าแบบฝึกมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะนับว่าเป็นเครื่องมือในการสอนชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะแบบฝึกที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นจากข้อมูลด้านการเรียนของนักเรียนจะสามารถช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ตรงจุดมากขึ้น

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะ

นักศึกษาหลายท่านได้มีหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544 : 11 - 17) กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกหัด ไว้ว่ามีความคล้ายคลึงกับการสร้างนวัตกรรมทางประเภทอื่น ๆ คือ

1. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น
  - 1.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำการสอน
  - 1.2 ปัญหาการผ่านจุดประสงค์ของนักเรียน
  - 1.3 ผลจากการสังเกตพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
  - 1.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ศึกษารายละเอียดในหลักสูตร เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม
3. พิจารณาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสร้างแบบฝึกและเลือกเนื้อหาในส่วนที่จะสร้างแบบฝึกนั้นว่าจะใช้เรื่องใดบ้างกำหนดเป็นโครงเรื่องไว้
4. ศึกษารูปแบบของการสร้างแบบฝึกจากเอกสารตัวอย่าง
5. ออกแบบชุดฝึกแต่ละชุดให้มีรูปแบบที่หลากหลายน่าสนใจ
6. ลงมือสร้างแบบฝึกแต่ละชุด พร้อมทั้งข้อทดสอบก่อนและหลังเรียน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้
7. ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ
8. นำไปทดลองใช้ แล้วบันทึกผลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง
9. ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
10. นำไปใช้จริงและเผยแพร่ต่อไป

นิภา แก้วประทีป (2546 : 18) กล่าวว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพจะช่วยทำให้ประสบผลสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี แบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่ดีของครูทำให้ครูลดภาระการสอนลงได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

อนงค์ ดอน โคนสูง (2546 : 23) กล่าวว่าแบบฝึกควรสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ในการเรียน การใช้ถ้อยคำ ควรเลือกให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ควรสร้างแบบฝึกให้มีลักษณะช่วย ทำทาบความสามารถของนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

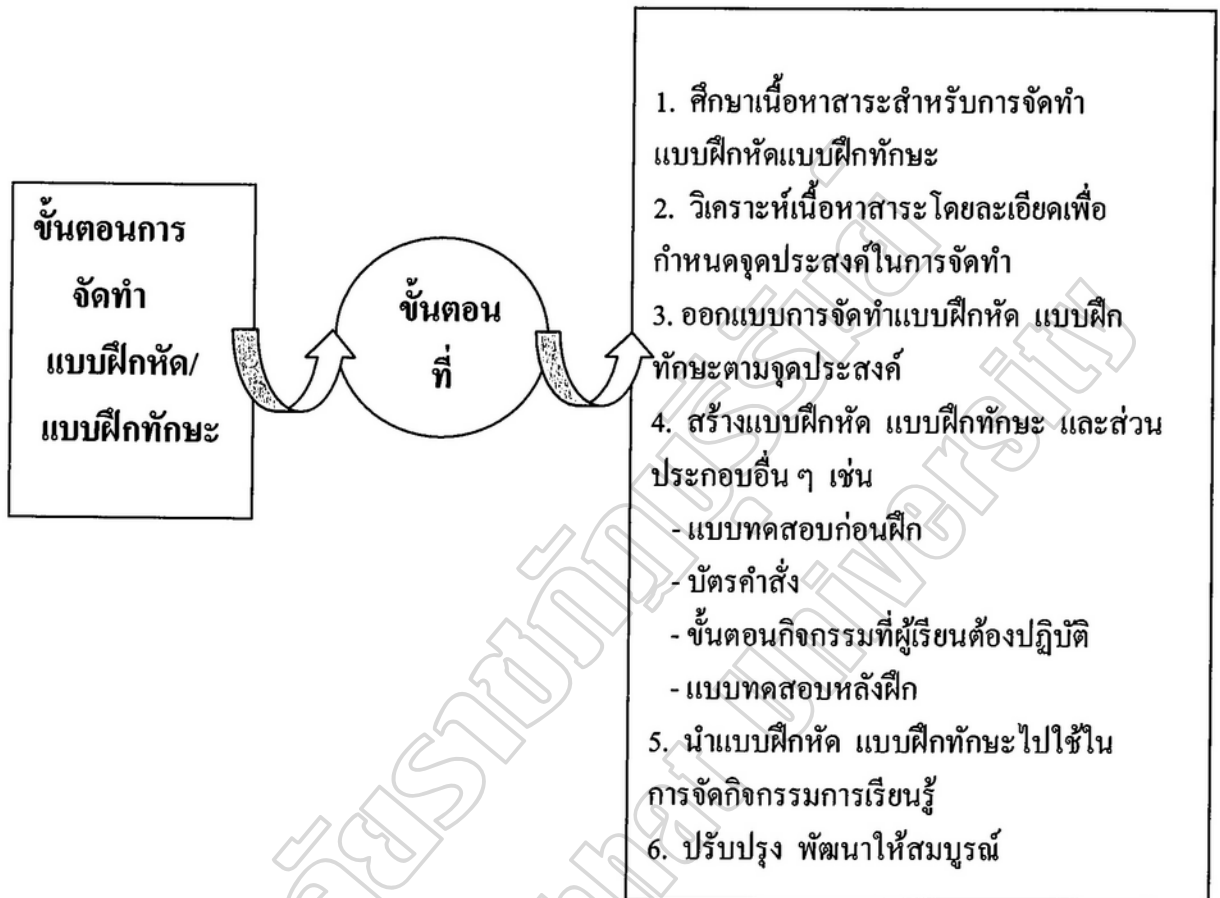
สุพัตรา หล้าประวงส์ (2547 : 31) กล่าวว่า แบบฝึกที่ดีควรสร้างขึ้นตามหลักจิตวิทยามี ภาษาง่าย น่าสนใจ ฝึกหลาย ๆ แบบ เนื้อหาต้องเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องมีความชัดเจนเป็นระเบียบสวยงาม

สุชานาด ยอดอินทร์พรหม (2549 : 58) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกควรสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึกจัดทำให้หลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างความสนใจให้เด็กอยากฝึกฝนเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับระดับของเด็ก เลือกใช้ภาพและสีสรรที่สดใสให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน นอกจากนี้ควรสร้างแบบฝึกให้มีลักษณะทำทาบความรู้ความสามารถเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

พรวิไล เลิศวิชา (2550 : 42 - 44) กล่าวถึงแนวทางในการทำแบบฝึกหัด ไว้ดังนี้

1. แบบฝึกหัดควรเชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน และออกแบบมาอย่างน่าสนใจ ทำทาบให้ลงมือทำ และมีแนวทางที่เด็กจะทำแบบหัดให้สำเร็จลงได้
2. ถ้าเรื่องราวที่อ่านไม่น่าสนใจ ไม่จับใจเด็ก เด็กจะมีแนวโน้มไม่ทำแบบฝึกหัดหรือทำแบบฝึกหัดไม่ได้
3. ความรุนแรงของปัญหาการทำแบบฝึกหัด อาจร้ายแรงจนทำให้เด็กไม่ชอบภาษา เพราะได้รับประสบการณ์ทางลบ ในกิจกรรมการเรียนรู้
4. แบบฝึกหัดที่ออกแบบมา ควรทำให้เด็กบรรลุเป้าหมายแห่งการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เช่น ช่วยให้เด็กเข้าใจมากขึ้น มีความรู้มากขึ้น รู้สึกสนุกและได้รับการกระตุ้นมากขึ้น เป็นต้น
5. กิจกรรมหรือแบบฝึก ควรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กได้ลงมือทำ ทั้งแบบเดี่ยวแบบเป็นกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้มีการพูดคุย อภิปราย เพื่อเปิดโอกาสให้มีมติทางสังคม และนอกเหนือจากแบบฝึกหัดเพื่อความเข้าใจและพัฒนาการเขียนแล้ว กิจกรรมทั้งหลายควรจะเน้นให้เด็กเป็นผู้กระทำ (Active Learner) เด็กควรได้รับการชี้แนะให้พัฒนาภาษาของตนเอง ผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การแสดงละคร การเล่าเรื่องการวาดภาพ การสร้างภาพสามมิติ เป็นต้น

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ (2550 : 20) ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนง่าย ๆ ในการสร้างแบบฝึกทักษะ ดังภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 ขั้นตอนของการสร้างและจัดทำแบบฝึกทักษะ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2550 : 20) กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกเพื่อใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอน ในวิชาต่าง ๆ นั้นจะเน้นสื่อการสอนในลักษณะเอกสารแบบฝึกหัดเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นการสร้างจึงควรให้มีความสมบูรณ์ที่สุดทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และกลวิธีในการนำไปใช้ ซึ่งควรเป็นเทคนิคของแต่ละคน กล่าวได้ดังนี้

1. พึงระลึกลึกเสมอว่าให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาก่อนใช้แบบฝึกหัด
2. ในแต่ละแบบฝึกควรมีเนื้อหาสรุปย่อหรือเป็นหลักเกณฑ์ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาทบทวนก่อนก็ได้
3. ควรสร้างแบบฝึกให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการและไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป
4. คำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และความแตกต่างของผู้เรียน

5. ศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกให้เข้าใจก่อนปฏิบัติการสร้าง อาจนำหลักการของผู้อื่นหรือทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษา หรือนักจิตวิทยาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพการณ์ได้

6. ควรมีคู่มือการใช้แบบฝึก เพื่อให้ผู้สอนคนอื่นนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากไม่มีคู่มือต้องมีคำชี้แจงขั้นตอนการใช้ให้ชัดเจน แนบไปในแบบฝึกหัดด้วย

7. การสร้างแบบฝึก ควรพิจารณารูปแบบให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาแต่ละวิชา รูปแบบจึงควรแตกต่างกันตามสภาพการณ์

8. การออกแบบชุดฝึกควรมีความหลากหลาย มาซ้ำซาก ไม่ใช่รูปแบบเดียวเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหลาย ๆ แบบ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะอย่างกว้างขวางและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

9. การใช้ภาพประกอบเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้แบบฝึกนั้นน่าสนใจ และยังเป็นการพักสายตาให้กับผู้เรียนอีกด้วย

10. การสร้างแบบฝึกหากต้องการให้สมบูรณ์ครบถ้วนควรสร้างในลักษณะของเอกสารประกอบการสอนแต่จะเน้นความหลากหลายของแบบฝึกมากกว่าและเนื้อหาที่สรุปไว้จะมีเพียงย่อ ๆ

11. แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง อย่าให้มีข้อผิดพลาด โดยเด็ดขาด เพราะเหมือนกับยื่นยาพิษให้กับลูกศิษย์โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เขาจะจำในสิ่งที่ผิด ๆ ตลอดไป

12. คำสั่งในแบบฝึกเป็นสิ่งสำคัญ ที่ไม่ควรข้ามไป เพราะคำสั่งเป็นประตูบานใหญ่ที่จะไขความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเข้าไปสู่ความสำเร็จ คำสั่งจึงต้องสั้นกะทัดรัด ชัดเจนและเข้าใจง่าย ไม่ทำให้ผู้เรียนสับสน

13. การกำหนดเวลาในการใช้แบบฝึกในแต่ละชุดควรให้เหมาะสมกับเนื้อหา และความสนใจของผู้เรียน

14. กระดาษที่ใช้ควรมีคุณภาพเหมาะสม มีความเหนียวและทนทาน ไม่เปราะบางหรือขาดง่ายจนเกินไป

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดในการสร้างแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่าในการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียน สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการพัฒนาการอ่านและการเขียน ผู้วิจัยได้มีแนวทางการสร้าง คือ สร้างแบบฝึกทักษะจากง่ายไปหายาก แบบฝึกมีการเชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน มีสีสันและรูปภาพดึงดูดความสนใจ นอกจากรูปแบบของแบบฝึกในแต่ละหน่วยมีความหลากหลายเพื่อจะได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหาด้านการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมกับผู้เรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้ในที่สุด

ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

จิตรา สมพล (2542 : 12) กล่าวถึง ประโยชน์แบบฝึกที่ว่า แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะทางภาษาของนักเรียนและการฝึกทักษะนั้นควรมีหลาย ๆ แบบช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ไม่น่าเบื่อ ช่วยให้ครูและนักเรียนทราบความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำ ดังนั้นแบบฝึกจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน

รัตนา เสมอใจ (2544 : 17) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี แบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่ดีของครูทำให้ครูลดภาระการสอนลงได้ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546 : 13) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จในการฝึกทักษะทางภาษา โดยเฉพาะการเขียนได้เป็นอย่างดี และแบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่สำคัญของครู ทำให้ครูลดภาระการสอนลงได้ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

ถวัลย์ มาศจรัส และคณะ (2550 : 21) กล่าวถึงแบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่มุ่งมั่นในเรื่องการแก้ปัญหา และพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้แบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะมีประโยชน์อีกหลายประการสรุปไว้ดังนี้

1. เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีสื่อสำหรับฝึกทักษะด้านการอ่าน การคิด วิเคราะห์ และการเขียน
3. เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะนั้นเป็นเครื่องมือในการทดสอบและวัดความรู้ของนักเรียนหลังจากที่นักเรียนได้เรียน แบบฝึกทักษะยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางการเรียนให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนประกอบของแบบฝึกทักษะ

มีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงส่วนประกอบของแบบฝึกทักษะ

ชวัสสร ดีไชยา (2544 : 2 - 3) กล่าวไว้ว่าแบบฝึกทักษะมีส่วนประกอบของแบบฝึกดังนี้

1. คู่มือการใช้แบบฝึกเป็นเอกสารประกอบการใช้แบบฝึกว่า ใช้เพื่ออะไรและมีวิธีการใช้อย่างไร เช่น ใช้เป็นการบ้าน ใช้สอนซ่อมเสริม ควรประกอบด้วย

1.1 ส่วนประกอบของแบบฝึกจะระบุไว้ในแบบฝึกนี้มีทั้งหมดกี่ชุด อะไรบ้าง และมีส่วนประกอบอื่น ๆ หรือไม่ เช่นแบบทดสอบ หรือแบบบันทึกการประเมิน

1.2 สิ่งที่ครูหรือนักเรียนต้องเตรียม

1.3 จุดประสงค์การใช้แบบฝึก

1.4 ขั้นตอนในการใช้ออกเป็นข้อ ๆ ตามลำดับการใช้และอาจเขียนในรูปแบบ

แผนการสอน

1.5 เฉลยแบบฝึกในแต่ละชุด

2. แบบฝึกประกอบด้วย

2.1 ชื่อชุดฝึกในแต่ละชุดย่อย

2.2 จุดประสงค์

2.3 คำสั่ง

2.4 ตัวอย่าง

2.5 ชุดฝึก

2.6 ภาพประกอบ

2.7 แบบทดสอบก่อน - หลังเรียน

2.8 แบบประเมินบันทึกผลการใช้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544 : 11) กล่าวว่า ส่วนประกอบของแบบฝึกหรือแบบฝึกหัดเป็นส่วนหนึ่งที่คุณครูต้องคำนึงเพราะส่วนประกอบต่าง ๆ จะทำให้ผู้จัดทำและผู้ นำแบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะไปใช้ เข้าใจถูกต้องตรงกัน ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

1. คู่มือการใช้แบบฝึก เป็นเอกสารสำคัญประกอบการใช้แบบฝึกว่าใช้เพื่ออะไรและมีวิธีการใช้อย่างไร เช่น ใช้เป็นแบบฝึกทำขบทเรียน ใช้เป็นการบ้าน หรือใช้ซ่อมเสริม ควรประกอบด้วย

1.1 ส่วนประกอบของแบบฝึกจะระบุไว้ในแบบฝึกชุดนี้มีแบบฝึกทั้งหมดกี่ชุด อะไรบ้างและมีส่วนประกอบอื่น ๆ หรือไม่ เช่น แบบทดสอบ หรือแบบบันทึกผลการประเมิน

1.2 สิ่งที่คุณครูและนักเรียนต้องเตรียม (ถ้ามี) จะเป็นการบอกให้คุณครูหรือนักเรียนเตรียมตัวให้พร้อมล่วงหน้าก่อนเรียน

1.3 จุดประสงค์ในการใช้แบบฝึก

1.4 ขั้นตอนในการใช้บอกเป็นข้อ ๆ ตามลำดับการใช้ หรืออาจเขียนในรูปแบบของ

แนวการสอนหรือแผนการสอนจะชัดเจนยิ่งขึ้น

2. แบบฝึก เป็นสื่อที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสร้างทักษะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวรควรมีส่วนประกอบดังนี้

- 2.1 ชื่อชุดฝึกในแต่ละชุดย่อย
- 2.2 จุดประสงค์
- 2.3 คำสั่ง
- 2.4 ตัวอย่าง
- 2.5 ชุดฝึก
- 2.6 ภาพประกอบ
- 2.7 ข้อทดสอบก่อนหรือหลังเรียน
- 2.8 แบบประเมินบันทึกหลังการใช้

คำณ ล้อมคำเมือง (2548 : 1) ได้กล่าวถึง ส่วนประกอบของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. คู่มือการใช้แบบฝึก เป็นเอกสารสำคัญประกอบการใช้แบบฝึกว่า ใช้เพื่ออะไร และมีวิธีการใช้อย่างไร เช่น ใช้เป็นงานฝึกทำขบทเรียน ใช้เป็นการบ้าน หรือใช้สอนซ่อมเสริมควรประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1.1 คู่มือการใช้แบบฝึก จะระบุใช้แบบฝึกชุดนี้มีแบบฝึกทั้งหมดกี่ชุด อะไรบ้าง และมีส่วนประกอบอื่นๆ หรือไม่ เช่น แบบทดสอบ หรือแบบบันทึกการประเมิน

1.2 สิ่งที่ครูต้องเตรียม (ถ้ามี) จะเป็นการให้ครูหรือนักเรียนเตรียมตัวให้พร้อมล่วงหน้าก่อนเรียน

1.3 จุดประสงค์ในการใช้แบบฝึกหัด

1.4 ขั้นตอนในการใช้แบบฝึก บอกเป็นข้อ ๆ ตามลำดับการใช้และอาจเขียนในรูปของแนวการสอน

1.5 เฉลยแบบฝึกในแต่ละชุด

2. แบบฝึก เป็นสื่อที่สร้างขึ้นเพื่อการให้ผู้เรียนฝึกทักษะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวรควรมีส่วนประกอบดังนี้

- 2.1 ชื่อชุดในแต่ละชุดย่อย
- 2.2 จุดประสงค์
- 2.3 คำสั่งหรือคำชี้แจง
- 2.4 ตัวอย่าง
- 2.5 ชุดฝึก
- 2.6 ภาพประกอบ
- 2.7 ข้อทดสอบก่อนและหลัง
- 2.8 แบบประเมินบันทึกผลการใช้

สรุปได้ว่า ส่วนประกอบในการจัดทำแบบฝึกหัด / แบบฝึกทักษะ ผู้จัดทำจะต้องมีความละเอียดจะขาดส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไปเสียไม่ได้ เพราะนอกจากจะทำให้แบบฝึกทักษะไม่สมบูรณ์แล้วยังจะทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้จนท้ายที่สุดก็ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้

ลักษณะและรูปแบบของการสร้างแบบฝึกทักษะ

ลักษณะและรูปแบบของการสร้างแบบฝึกทักษะที่ดีต้องมีลักษณะที่เด่นชัด มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544 : 17) การสร้างแบบฝึกรูปแบบก็เป็นสิ่งสำคัญ ในการจะสนใจให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติแบบฝึก / แบบฝึกทักษะ จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลายมิใช่ใช้แบบเดียวจะเกิดความเบื่อหน่าย ไม่ทำท้ออยากให้ออกให้ลอง จึงขอเสนอรูปแบบของแบบฝึกที่เป็นหลักใหญ่ไว้ก่อนส่วนผู้สร้างจะนำไปประยุกต์ใช้ ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่นก็แล้วแต่เทคนิคของแต่ละคน ซึ่งเรียงลำดับจากง่ายไปหายากดังนี้

1. แบบถูกผิด เป็นแบบฝึกที่เป็นประโยคบอกเล่า ให้ผู้เรียนอ่านแล้วเลือกใส่เครื่องหมายถูกหรือผิดตามดุลพินิจของผู้เรียน
2. แบบจับคู่ เป็นแบบฝึกที่ประกอบด้วยคำถามหรือตัวปัญหา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดไว้ในสมุดก๊วยมือโดยมีที่ว่างไว้หน้าข้อ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกหาคำตอบที่กำหนดไว้ในสมุดก๊วยมือ มาจับคู่กับคำถามที่สอดคล้องกัน โดยใช้หมายเลขหรือรหัส คำตอบที่วางไว้หน้าข้อคำถามหรือจะใช้การโยงเส้นก็ได้
3. แบบเติมคำหรือเติมข้อความ เป็นแบบฝึกที่มีข้อความไว้ให้ แต่จะเว้นช่องว่างไว้ให้ผู้เรียนเติมคำหรือข้อความที่ขาดหายไป ซึ่งคำหรือข้อความที่นำมาเติมอาจเติมอย่างอิสระหรือกำหนดเลือกให้เติมก็ได้
4. แบบหลายตัวเลือก เป็นแบบฝึกเชิงทดสอบ โดยจะมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำถามซึ่งจะต้องเป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์ ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ส่วนที่ 2 เป็นตัวเลือก คำตอบซึ่งอาจมี 3 - 5 ตัวเลือกก็ได้ ตัวเลือกทั้งหมดจะมีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงตัวเดียว ส่วนที่เหลือเป็นตัวลวง
5. แบบอัตนัย คือ ความเรียงเป็นแบบฝึกที่มีตัวคำถาม ผู้เรียงต้องเขียนบรรยายตอบอย่างเสรีตามความรู้ความสามารถ โดยไม่จำกัดคำตอบแต่จำกัดเรื่องเวลาอาจใช้รูปของคำถามทั่วไปหรือคำสั่งให้เขียนเรื่องราวต่าง ๆ ก็ได้

นิภา แก้วประทีป (2546 :19) มีความเห็นว่าการจัดทำแบบฝึกเพื่อฝึกทักษะทางภาษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ต้องอาศัยลักษณะรูปแบบของแบบฝึกที่มีหลายรูปแบบซึ่งแบบฝึกนั้น

จะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับทักษะที่จะต้องฝึกด้วย แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบ ของแบบฝึกทักษะที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับชั้น
3. มีคำชี้แจงสั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจง่าย
4. ใช้เวลาที่เหมาะสม
5. มีสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ
6. มีข้อเสนอแนะการใช้
7. มีให้เลือกตอบอย่างจำกัดและอย่างเสรี
8. ถ้าเป็นแบบฝึกหัดที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองแบบฝึกหัดควรมีหลาย

รูปแบบ

9. ควรใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ ฝึกให้คิดและสนุกสนาน

สุพัตรา หล้าประวงค์ (2547 : 31) ได้กล่าวว่า แบบฝึกหัดที่ดึนั้นสร้างขึ้นมาจากหลักจิตวิทยาที่มีภาษาง่าย น่าสนใจ ฝึกหลาย ๆ แบบ เนื้อหาต้องเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีความเป็นระเบียบ ชัดเจน สวยงาม

สรุปว่า แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ มีหลากหลายวิธีการที่จะสามารถนำมาพัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียน ซึ่งแต่ละวิธีแบ่งระดับความยากง่ายแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีที่เหมาะสมกับนักเรียนเพราะนักเรียนจะได้มีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากจำเป็นต้องใช้วิธีที่ยากก็ควรนำวิธีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้ก่อประโยชน์มากที่สุด

รูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า

ได้มีนักจิตวิทยาและนักวิชาการกล่าวถึงรูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าไว้ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล (Ausubel)

ออสซูเบล (Ausubel, 1968 : 156 - 179) เป็นนักจิตวิทยาแนวปัญญานิยมที่แตกต่างไปจาก皮อาเจต์และบรูเนอร์ เพราะออสซูเบลไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างทฤษฎีที่อธิบายการเรียนรู้ได้ทุกชนิดทฤษฎีของออสซูเบลเป็นทฤษฎีที่หาหลักการอธิบายการเรียนรู้ที่เรียกว่า Meaningful Verbal Learning เท่านั้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความรู้ที่ปรากฏในหนังสือที่โรงเรียนใช้กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนในโครงสร้างสติปัญญา (Cognitive Structure) หรือการสอน โดยใช้วิธีให้ข้อมูลข่าวสารด้วยถ้อยคำทฤษฎีของออสซูเบล เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย

การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวม หรือเชื่อมโยง (Subsume) สิ่งที่ยังไม่รู้ใหม่ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure) อยู่ในสมองผู้เรียนแล้วทฤษฎีของออสเชเบลบางครั้งเรียกว่า “Subsumption Theory” ออสเชเบล บ่งว่าผู้เรียนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยการรับหรือการค้นพบและวิธีที่เรียนอาจเป็นการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจอย่างมีความหมายหรือเป็นการเรียนรู้โดยการท่องจำโดยไม่คิด

ออสเชเบล ได้แบ่งการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมายออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Subordinate Learning เป็นการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมายโดยใช้

Derivative หรือ Correlative Subsumption กระบวนการ Derivative Subsumption เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ยังไม่รู้ใหม่กับหลักการหรือหลักเกณฑ์ที่เคยเรียนรู้แล้ว ตัวอย่างเช่น ผู้เรียน เรียนรู้ว่าสัตว์มีปีกบินได้ ถ้ามีคนบอกว่่านกบินได้ก็ไม่ได้เรียนรู้โดยการท่องจำอย่าง ไม่คิดว่านกเป็นสัตว์ปีก (บินได้) และสามารถดูซึมเข้าในโครงสร้างสติปัญญาที่มีอยู่แล้วอย่างมีความหมายสำหรับกระบวนการ Correlative Subsumption หมายถึงการเรียนรู้อย่างมีความหมายเกิดจากการขยายความ หรือปรับความรู้เดิมให้มี สหสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เช่น ผู้เรียนอาจจะมีความรู้เดิมว่ารูปสามเหลี่ยมเป็นรูปที่มีด้านสามด้านหน้าราบ และปิดและเมื่อผู้เรียนความรู้รวบยอดใหม่ เช่น สามเหลี่ยมด้านเท่าผู้เรียนจะเข้าใจ ด้วยการขยาย ความจากความรู้เดิมเกี่ยวกับลักษณะของสามเหลี่ยม จึงเชื่อมโยงความคิดรวบยอดสามเหลี่ยมด้านเท่า ให้เข้ากับ โครงสร้างสติปัญญาที่มีอยู่

2. Super Ordinate Learning เป็นการเรียนรู้โดยวิธีอนุมาน ผู้เรียนอาจจะจัดกลุ่มสิ่งที่ยังไม่รู้ใหม่เข้ากับความคิดรวบยอดที่กว้างและครอบคลุมความคิดรวบยอดที่เรียนใหม่ เป็นต้นว่าเด็กที่เริ่มเรียนสีต่าง ๆ เหล่านี้ให้อยู่ในความคิดรวบยอด “สี” หรืออาจจะรวมสัตว์ต่าง ๆ เช่น หนู สุนัข หมี ว่าเป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม

3. Combinatorial Learning การเรียนรู้ประเภทนี้ หมายถึง การเรียนรู้หลักการกำกวมต่าง ๆ เชิงผสมในวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ โดยให้เหตุผลหรือจากการสังเกตตัวอย่าง เช่น การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักและระยะทางในการที่ทำให้กระดานหกขึ้นตกลง

ชรรมวดี ปาวะชัย (2543 : 32) ได้สรุปว่าการเรียนรู้อย่างมีความหมายว่า เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและผสมผสานกลมกลืนความรู้ใหม่ที่ได้รับให้เข้ากับความรู้เดิมทั้ง เนื้อหาวิชาและลำดับการสอนจากบนไปล่าง คือต้องเสนอมโนคติ หลักการ หรือแนวคิดทั่วไปก่อน นั้นเอง

ทิสนา แคมมณี (2551 : 14 - 17) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้อย่างมีความหมายเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องเข้าใจบทเรียน หลักทั่วไปคือ การจัดเรียบเรียงข้อมูลข่าวสารที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ออกเป็นหมวดหมู่ก่อนที่จะเรียนความรู้ใหม่

สรุปได้ว่า การเรียนรู้อย่างมีความหมาย คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับความรู้เก่าที่มีอยู่ใน โครงสร้างทางสติปัญญาจนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง และมีความคงทนในการเรียนรู้

ความหมายของรูปแบบการสอนถึงช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า

ได้มีนักจิตวิทยาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ไว้ดังนี้

ออซุเบล (Ausubel. 1968 : 102) ได้ให้ความหมายของสิ่งช่วยจัดมโนคติไว้ว่า หมายถึง สิ่งช่วยเตรียมโครงสร้างของระบบความคิดของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมองเห็นขอบข่ายของเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ช่วยรวบรวมลักษณะเฉพาะของเนื้อหาส่วนที่จะเรียนและรวบรวมมโนคติที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อนั้นที่มีอยู่แล้วในโครงสร้างทางสติปัญญาเดิมให้สอดคล้องกัน

ริจนา ภิญโญทรัพย์ (2544 : 35) ได้สรุปสิ่งช่วยจัดมโนคติว่า หมายถึง สิ่งที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมโครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียนอาจเป็นข้อความรู้มโนคติ หลักการที่สำคัญของเรื่องที่จะนำมาเสนอให้ผู้เรียนก่อนเรียนได้มองเห็นขอบข่ายของเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ เพื่อประสานความรู้ของผู้เรียนระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งทางโครงสร้างสติปัญญาของผู้เรียน เกิดความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้

นันทวัน ดวงชัย (2548 : 33) ได้สรุปถึงสิ่งช่วยจัดมโนคติว่า หมายถึง สิ่งที่จัดให้กับผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมทางความคิดให้กับผู้เรียนได้มองเห็นขอบข่ายเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนดีขึ้น และง่ายต่อการเรียนรู้ใหม่

สิริวรรณ จันทร์งาม (2548 : 37) ได้สรุปสิ่งช่วยจัดมโนคติ หมายถึง สิ่งช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นขอบข่ายของเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบหลักการเพื่อเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนรู้แล้วกับสิ่งที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนเนื้อหาใหม่ได้อย่างเข้าใจ

สรุปได้ว่าสิ่งช่วยจัดมโนคติ หมายถึง สิ่งที่จะช่วยจัดเตรียมโครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียนโดยทำให้ผู้เรียนเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่กับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งทางโครงสร้างสติปัญญาของผู้เรียน เกิดความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ชนิดของสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า

มีนักวิชาการได้แบ่งชนิดของสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ดังนี้

จอยส์และวีล (Joyce & Weil. 1980 : 260) ได้แบ่งสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าตามแนวคิดของออซุเบล ออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. สิ่งช่วยจัดมโนคติแบบอธิบาย (Expository Organizer) สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าแบบนี้จะช่วยได้มาก เมื่อต้องสอนความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมหรือความสัมพันธ์ของประเด็นหลัก ๆ ที่จะต้องเรียน รวมทั้งประเด็นย่อย ๆ ใน

แต่ละแนวคิดหลักว่ามีอะไรบ้าง (แล้วค่อยไปเรียนรู้รายละเอียดในกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจอย่างสมบูรณ์ภายหลัง)

2. สิ่งช่วยจัดมโนคติแบบเปรียบเทียบ (Comparative Organizer) สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าแบบนี้เหมาะที่จะใช้สอนมโนคติใหม่ที่คล้ายคลึงกับมโนคติเดิมที่ผู้เรียน และมโนคติใหม่หลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดจากความคล้ายคลึงกันของมโนคติทั้งสอง ตัวอย่างเช่น เมื่อสอนเรื่องการหารยาว ซึ่งเป็นเรื่องใหม่แก่ผู้เรียน สิ่งช่วยมโนคติแบบเปรียบเทียบอาจช่วยชี้ความหมายและความแตกต่างระหว่างการหารและการคูณ ว่าในการคูณนั้น ตัวตั้งและตัวคูณสามารถสลับที่กันได้โดยไม่ทำให้เสียผลลัพธ์ เช่น 3×4 สามารถเปลี่ยนเป็น 4×3 แต่ในการหารนั้นตัวตั้งและตัวหารนั้นสลับที่กัน ไม่ได้เพราะจะมีผลลัพธ์ เช่น $6 \div 2$ ไม่เท่ากับ $2 \div 6$ เป็นต้น

ประโยชน์ของรูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า

ได้มีนักจิตวิทยาและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของรูปแบบการสอน โดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ไว้ดังนี้

อซูเบล และ โรบินสัน (Asubel & Robinson. 1996 : 265 - 278) ได้บอกถึงประโยชน์ของสิ่งช่วยจัดมโนคติไว้ดังนี้

1. เป็นบทนำอธิบายเรื่องที่กำลังจะเรียนไว้ล่วงหน้า
2. จัดเตรียมความรู้ความคิดที่เกี่ยวข้องและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหาที่กำลังจะเรียน
3. สำหรับเนื้อหาที่ยาก ๆ สิ่งช่วยจัดมโนคติจะมีประโยชน์มาก เพราะอธิบายความเป็นมาของเนื้อหาทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

มุดจรินทร์ ดิทะเล (2545 : 20) ได้สรุปถึงคุณค่าของสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าไว้ว่า สิ่งช่วยจัดมโนคติมีประโยชน์ต่อผู้เรียนที่มีความสามารถสูงและต่ำ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจโครงสร้างเนื้อหาเพิ่มความแข็งแกร่งของโครงสร้างทางสติปัญญา และเกิดความคงทนในการเรียนรู้

ทิสนา เขมมณี (2551 : 17) ได้อธิบายประโยชน์ของสิ่งช่วยจัดมโนคติกว้าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและข้อมูลของบทเรียนอย่างมีความหมาย
2. เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน
3. สามารถจัดโครงสร้างความรู้ของตนได้
4. พัฒนาทักษะและอุปนิสัยในการคิดและเพิ่มพูนความใฝ่รู้

ดังนั้นสรุปได้ว่า สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบความรู้ของตนเองในเรื่องที่จะเรียนไว้ล่วงหน้า ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความแข็งแกร่งทางโครงสร้างสติปัญญา ช่วยอธิบายความเป็นมาของเนื้อหาทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้เรื่องที่เข้าใจยากให้ง่ายขึ้นและยังทำให้ผู้เรียนเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแจ่มแจ้ง

รูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า

ลักษณะของรูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าได้มีนักวิชาการกล่าวถึงดังนี้
 จอยส์และวีล (Joyce & Weil. 1980 : 262 - 275) ได้พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดของ
 ออซูเบล เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาวิชา (Subject Matter) โครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure)
 เพื่อให้เกิดการรับรู้ทางการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง (Active Reception Learning) โดยใช้สิ่งช่วยจัด
 มโนคติล่วงหน้า (Advance Organizer)

ขั้นตอนของรูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ประกอบด้วย
 กิจกรรม 3 ระยะ (Three Phase of Activity) คือ

1. Phase ที่ 1 การนำเสนอสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า (Presentation of
 Advance Organizer) ซึ่งจะประกอบด้วย

1.1 ระบุจุดประสงค์ของบทเรียนที่ชัดเจน

1.2 นำเสนอสิ่งช่วยจัดมโนคติ ซึ่งจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- ระบุลักษณะเฉพาะทั้งหมด
- ให้ตัวอย่างหลายตัวอย่าง
- ให้ภาพรวมของสิ่งที่จะเรียน (Context)
- การย้ำและการทบทวน

1.3 ตระหนักถึงความรู้เดิมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องว่ามีเพียงพอหรือไม่

2. Phase ที่ 2 การนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอน
 (Presentation of task Or Material) ซึ่งจะประกอบด้วย

2.1 เสนอสื่อการสอนที่มีการจัดระบบของกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับ
 เหมาะสมชัดเจน

2.2 ทำให้ผู้เรียนคงความสนใจตลอดเวลา

3. Phase ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการดีระบบการเรียนรู้ (Strengthening
 Cognitive Structure) ซึ่งจะประกอบด้วย

3.1 ใช้หลักฐานบูรณาการความรู้ให้กลมกลืน

3.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง

3.3 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดของเนื้อหา

3.4 ช่วยขยายความให้ชัดเจน

กิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละระยะจะช่วยเพิ่มความชัดเจนและความคงทนให้กับเนื้อหาใหม่ ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้รับเข้าไปเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้ประสบการณ์เดิมในโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีอยู่ โดยการพิจารณาพินิจพิเคราะห์ความรู้เหล่านั้น

รายละเอียดของรูปแบบการสอนแต่ละระยะ มีดังนี้

1. ระยะที่ 1 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรมคือ ระบุจุดประสงค์ของบทเรียนให้ชัดเจน นำเสนอสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าและพิจารณาถึงความรู้เดิมที่เกี่ยวข้อง

การระบุจุดประสงค์ของบทเรียนให้ชัดเจน เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและทราบเป้าหมายของเขา ซึ่งความสนใจเรียนรู้เป้าหมายจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (จุดประสงค์ที่ชัดเจนยังมีประโยชน์ต่อครูในการเตรียมการสอนอีกด้วย) สิ่งช่วยจัดมโนคติจะประกอบไปด้วยกลุ่มของมโนคติหลักลักษณะเฉพาะ (Attribute) ของเรื่องราวหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้

1.1 มีความชัดเจนในเจตนาในความคิด และกะทัดรัดมากกว่าสื่อการเรียนที่ใช้ในการสอนส่วนสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะของสิ่งช่วยจัดมโนคติแตกต่างจากการทบทวนหรือการนำเข้าสู่บทเรียน

1.2 ไม่ว่าจะเป็นสิ่งช่วยจัดมโนคติแบบอธิบาย คือ แบบเปรียบเทียบแนวคิดหลักที่เป็นมโนคติ ต้องระบุออกมาอย่างชัดเจน พร้อมกับอธิบายสั้น ๆ มีการกล่าวถึงลักษณะที่สำคัญมีคำอธิบายประกอบและยกตัวอย่างให้เห็น ในการนำเสนอสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าไม่ควรยืดเยื้อจนเกินไปแต่ต้องพอเหมาะผู้เรียนจะรู้ได้ทันทีเมื่อเห็นเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง และสามารถเชื่อมโยงกับสื่อหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำเสนอ ถ้าเป็นคำศัพท์ใหม่ ๆ ผู้สอนสามารถเสนอซ้ำ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคำนั้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจยิ่งขึ้น

2. ระยะที่ 2 จะเป็นการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการบรรยาย การอภิปราย การปฏิบัติกิจกรรม การดูภาพยนตร์ การทดลองหรือการอ่าน สิ่งสำคัญ 2 ประการในระยะนี้คือ

2.1 การทำให้ผู้เรียนคงความสนใจอยู่ตลอดเวลา

2.2 การจัดระบบของสื่อการเรียนให้ชัดเจน และนำเสนอเป็นลำดับเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถเห็นทิศทางและสามารถเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เรียนได้

3. ระยะที่ 3 ก็เพื่อทำให้การจัดระบบความรู้ใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียนแข็งแกร่งขึ้น ออซเบล ได้ระบุกิจกรรมที่จะกระทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว 4 กิจกรรม คือ

3.1 การสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการความรู้อย่างกลมกลืนในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับโครงสร้างทางสติปัญญาที่ผู้เรียนมีอยู่ทำได้หลายวิธีโดย

- เตือนความจำของผู้เรียนเกี่ยวกับแนวคิดหลักที่เรียน (เป็นภาพรวมใหญ่)
- ให้ผู้เรียนสรุปลักษณะเฉพาะหลัก ๆ ของความรู้ใหม่
- ให้ทบทวนคำจำกัดความที่ชัดเจน

- ถามถึงความแตกต่างระหว่างประเด็นหลักที่ได้จากแต่ละเนื้อหา
- ให้ผู้เรียนอธิบายว่าสื่อการเรียนส่งเสริมหรือสนับสนุนโนมติหรือ

ข้อความที่เสนออย่างไร

3.2 การสนับสนุนให้เกิดการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง ครูสามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิด ดังนี้

อย่างไร

การเรียนรู้

- ให้ผู้เรียนอธิบายว่าความรู้ใหม่สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เขามีอยู่แล้ว
- ให้ผู้เรียนลองยกตัวอย่างอธิบายเกี่ยวกับม โนมติ หรือข้อความในกิจกรรม
- ให้ผู้เรียนอธิบายประเด็นสำคัญของเนื้อหา ด้วยคำพูดของนักเรียนเองและสิ่งที่นักเรียนมีอยู่แล้วใน โครงสร้างทางสติปัญญา
- ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่ต่างไปจากความรู้ใหม่โดยถามนักเรียนบรรยายถึงความแตกต่างของเนื้อหาประสบการณ์และนำมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมอย่างไรเชื่อมโยงกันได้ตรงไหน

3.3 การช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์เนื้อหาได้ชัดเจนอาจทำได้โดยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนระลึกถึงและวิเคราะห์ (Assumption) กับการนำไปใช้ให้มองเห็นความสัมพันธ์อย่างกลมกลืน

3.4 การทำให้เกิดความชัดเจนแจ่มแจ้ง ในกรณีที่ผู้เรียนอาจมีปัญหากับสื่อการเรียนบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจชัดเจน เช่น ข้อมูลการสังเกตจากภาพยนตร์ เอกสารอ่านประกอบ ผู้สอนอาจช่วยอธิบายเพิ่มเติมทบทวนสิ่งที่นำเสนอไปแล้วตลอดจนอธิบายการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ในการสอนแต่ละครั้งความสามารถใช้เทคนิคทั้งหมดใน 4 กิจกรรมดังกล่าว ควรขึ้นอยู่กับเวลาที่มีหัวข้อของเนื้อหา และสภาพการเรียนรู้ขณะนั้น ๆ ซึ่งสิ่งสำคัญคือ ผู้สอนต้องตระหนักถึงเทคนิคที่จะทำให้รูปแบบการสอนนี้มีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์

ระบบสังคม (Social System)

รูปแบบการสอนนี้มี High Structure ผู้สอนจะต้องคอยควบคุมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสื่อการเรียน (Learning Material) กับสิ่งช่วยจัดม โนมติ (Organizers) ให้ได้และยังช่วยให้ผู้เรียนแยกความแตกต่างระหว่างความรู้ใหม่และความรู้เดิมได้ โดยเฉพาะใน phase ที่ 3 ผู้สอนจะมีบทบาทมากในการดำเนินการเพื่อช่วยให้โครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียนแข็งแกร่งขึ้นความสำเร็จของการสอนแบบนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้เรียนปรารถนา (Desire) ที่จะผสมผสานความรู้ใหม่ให้กลมกลืนกับความรู้เดิม
2. คุณภาพของสิ่งช่วยจัดม โนมติล่วงหน้า และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning task or materials) ของครู

หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

การตอบสนองนั้นควรกระทำเพื่อสนองเป้าหมายที่ว่าช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนใหม่อย่างแจ่มชัด (แต่ตามอุดมคติแล้วต้องการให้ผู้เรียนถามตนเองในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนจนสามารถทำให้สิ่งที่เรียนนั้นมีความหมายกับตนเองได้

สิ่งสนับสนุน (Support System)

1. สื่อต่าง ๆ ที่จัดระบบเป็นอย่างดี
2. สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพ

สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้ามีประโยชน์ต่อผู้เรียนมาก โดยเฉพาะในการเรียนมโนมติยาก ๆ ทั้งนี้เพราะสิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้าจะช่วยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่แล้วในเข้ากับความรู้ใหม่ที่จะเรียนต่อไปและช่วยอธิบายความสัมพันธ์หรือภาพรวมของเนื้อหาที่จะเรียนใหม่ช่วยทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้นและถ้าสิ่งช่วยจัดมโนคติมีความชัดเจนเที่ยงตรงจะจัดลำดับไว้ดีแล้ว จะช่วยในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความสามารถต่ำได้มาก นอกจากนั้นยังใช้ได้ดีในการเรียนที่ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานด้วย

จากการศึกษารูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งจัดมโนคติล่วงหน้าเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถเกิดความเข้าใจในเนื้อหาใหม่ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการจัดลำดับของเนื้อหาที่เรียน ส่งผลให้มีการจัดระบบโครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียน และรูปแบบการสอนนี้ยังมีความเหมาะสมต่อการนำไปสอนวิชาที่เน้นการบรรยายและมีเนื้อหาค่อนข้างยากเพื่อที่จะทำให้นื่อนั้นมีความกระชับและง่ายต่อการทำความเข้าใจได้มากขึ้นในปัจจุบันจากการสังเกตพบว่า วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาหนึ่งที่มีเนื้อหาค่อนข้างยากสำหรับผู้เรียนและยังเป็นวิชาที่ยังไม่ค่อยมีผู้นิยมนำรูปแบบการสอนนี้มาใช้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสอนนี้และเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า ดังนี้

1. ระยะเวลาที่ 1 ประกอบด้วย แจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน นำเสนอเนื้อหาเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ และเนื้อหาการเรียนรู้ใช้รูปแบบการสอนโดยใช้สิ่งช่วยจัดมโนคติล่วงหน้า พร้อมทั้งทบทวนความรู้ด้วยวิธีการถามหรือสนทนา
2. ระยะเวลาที่ 2 ประกอบด้วย นำเสนอเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อการสอนตามลำดับความเหมาะสม นักเรียนร่วมกิจกรรมด้วยการศึกษาเนื้อหาพร้อมถาม-ตอบสิ่งที่สงสัยโดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนคงความสนใจตลอดเวลา

3. ระยะที่ 3 ประกอบด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใหม่เชื่อมโยงกับความรู้เดิม ผู้เรียนอธิบาย ตอบคำถาม ยกตัวอย่างพร้อมให้เหตุผลและวิเคราะห์เนื้อหา ทำแบบทดสอบและนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์ใหม่

แผนการจัดการเรียนรู้

ได้มีผู้เรียกแผนการจัดการเรียนรู้ไว้หลายคำ เช่น แผนการสอน แผนการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

มีผู้้นักวิชาการให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

ลำลี รักสุทธิ (2544 : 42) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการระดมสรรพวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544 : 21) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่ออุปกรณ์การสอน วัตถุประสงค์ เพื่อใช้สอนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ๆ โดยกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์ให้สอดคล้องกันและตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) ได้กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าแผนการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามที่กำหนด ไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม แผนการจัดการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนการสอนตามบทเรียน (Lesson) และประสบการณ์เรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์

ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 33) ให้ความหมายของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำมวลงประสบการณ์สำหรับการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนแนวการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนเตรียมการไว้ล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษรให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้แล้วนำไปสอนรายวิชาใดวิชาหนึ่งเตรียมการอย่างเป็นระบบส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นการวางแผนวิธีการสอนวิธีการเรียน เพราะเป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ ๆ ผสมกับปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนและสภาพปัญหา ความสนใจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ชาญชัย อาจิณสมภาร (2540 : 17) ได้ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. ความเจริญของงานทางการศึกษาของนักเรียนขึ้นอยู่กับ การคัดเลือกเนื้อหาวิชา กิจกรรม ประสบการณ์และวิธีการสอนที่ดัดแปลงให้เข้ากับ ความสนใจ ความต้องการความสามารถกับระดับวุฒิภาวะ ครูที่วางแผนบทเรียนเป็นอย่างดีจะได้รับผลดีในการสอน
2. เป็นการจัดกรอบของจุดมุ่งหมายแล้วเลือกเนื้อหาวิชา ระเบียบแบบแผน วัสดุ อุปกรณ์และเทคนิคการประเมิน
3. การจัดทำเป็นการคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นและเลือกประสบการณ์ที่จะเปลี่ยนเด็กให้ได้ดี ซึ่งเป็นจุดหมายของครูผู้สอนทุกคน เป็นการกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์
4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูฝึกสอน เพื่อไม่ให้ลืมเนื้อหาวิชา ลำดับการสอน แผนการจัดการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนสิ่งที่เตือนครู
5. ช่วยให้ครูมีระเบียบในการสอนจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนให้ดี โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเวลา กับเนื้อหา
6. ช่วยเป็นตัวป้องกัน ไม่ให้ออกนอกเนื้อหาวิชา
7. ทำให้เกิดความมั่นใจ โดยเฉพาะกับครูใหม่ที่มีความรู้สึกระห่ม่าและเครียด
8. การเตรียมสอนที่ดีจะช่วยประกันถึงการสอนที่ดีไม่ได้มีประโยชน์แก่ครูเท่านั้น แต่จะมีประโยชน์ต่อบุคลากรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย
9. เป็นประโยชน์กับครูที่จะเข้าสอนแทน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 2) ได้กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดประเมินผลตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอผลงานทางวิชาการได้

บุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2545 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เป็นหลักฐานแสดงถึงความเป็นมืออาชีพ มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า แผนการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เทคนิคการสอน สื่อนวัตกรรมและจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กมาผสมผสานกัน หรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนที่ตนสอนอยู่
2. ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการสอน สื่อ นวัตกรรมและวิธีการวัดประเมินผล มาพัฒนาวิชาชีพของตน
3. ทำให้ครูที่จะปฏิบัติการสอนแทน สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ
4. เป็นหลักฐานที่แสดงถึงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป
5. เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งหรือระดับให้สูงขึ้น และเพื่อประกอบการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้สอนมีความพร้อมในการจัดกิจกรรม สะท้อนถึงการใช้เทคนิคการสอน สื่อ นวัตกรรมและจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สอน เมื่อนำไปใช้สอน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอนและวิชาที่เรียน

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

มีผู้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

รุจิร ภูสาระ (2545 : 159) อธิบายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ได้
2. เสริมสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์
3. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล ใ้อย่างชัดเจน
4. ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด
5. ผู้เรียนใช้สื่อ / อุปกรณ์ โดยเป็นผู้ค้นคว้าด้วยตนเอง

วัลลภ กันทรพย (2549 : 10) ได้กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้ หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง